

**MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII**

**МЕТОДИЧЕСКИ ПРЕПОРЪКИ
ПО ПРЕПОДАВАНЕ НА
БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
2021-2022 УЧЕБНА ГОДИНА**

Chișinău, 2021

МЕТОДИЧЕСКИ ПРЕПОРЪКИ
ПО ПРЕПОДАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
(2021--2022 учебна година)

I. Специфични аспекти на организацията на учебния процес по *Български език и литература* през 2021 -2022 учебна година

Образователният процес по български език и литература през 2021 - 2022 учебна година ще се осъществява в съответствие с Учебния план за начално, гимназиално и лицейско образование и други нормативни документи, издадени от Министерството на образованието, културата и изследванията на Република Молдова. Основният нормативен документ за преподаване на българския език и литература е Училищният курикулум за 1–4, 5–9, 10–12 клас.

В съответствие със Заповедта № 591 на Министерството на образованието, културата и изследванията от 26.06.2020 *«За внедряване на училищния Курикулум през 2020-2021 учебна година»* организация на обучението по *Български език и литература* в **V-VII- класове** ще е въз основата на **Курикулума-2019**; в **VIII-IX** класове – въз основата на **Курикулума 2010**; в **X-XII** класове ще е въз основата на **Курикулума-2019**.

Целите на образователния процес по *Български език и литература* са в съответствие с **Курикулума 2018 година** за начална степен и с **Курикулума 2019 година** за гимназиална и лицейска степен.

Основен момент в модернизиранияте курикулуми по български език и литература за начална, гимназиална и лицейска степен е структурирането им чрез компетентностния подход (компетенции). Под компетенции следва да се разбира *интегрирана съвкупност от знания, умения, навици и ценностни отношения, хармонизирани с възрастовите особености и познавателните възможности на учениците*. Курикулумите по български език и литература за начален етап, гимназия и лицей *посочват* базовите и специфичните компетенции, както и логиката на формирането им, учебното съдържание и препоръчаните дейности за тяхното постигане в съответствие със стандартите.

Функционално курикулумът е свързан с изработването на годишен календарно-тематичен план от всеки учител по български език и литература. Учителят изработва своето основно ръководство за работа, ръководейки се в началната степен, в 5-7 и в 10-12 класове от интегрирания курикулум, в останалите гимназиални класове (8-9) учителят се базира върху Курикулума 2010 година, предполагащ двусъставността на обучението (езика и литературата).

Курикулумът разписва максимум от възможности и варианти на компетенциите, които структурират целите и пътищата за постигането им, но това не ограничава учителя, но предполага **творчество в избора на стратегията за преподаване и учене** във всяка конкретна ситуация. Тази учебна година в 5-7 гимназиални класове, и в лицейските – 10-12, според Курикулума 2019, учителят сам планира необходимото съотношение на езиковите и литературни часове, съобразявайки се с конкретната ситуация. Учителят има право да фиксира своето внимание върху онези дейности на учениците, които са целесъобразни от

гледна точка на владеене на езика, духовните потребности и формиращите цели на предмета. Негово е правото разумно да планира равнището на постигане на стандартите в един реализуем процес на педагогическо сътрудничество с учениците.

Родноезиковото обучение в молдовските училища с българския контингент учещи предполага съобразяването с формирация характер на съвременното образование и превръщането на ученика в субект на обучението, отчитане на спецификата на образователната система в Република Молдова, културните взаимодействия и различните степени на владеене на езика.

Основната цел на организацията на обучението по родна словесност е създаване на условия за развитие на хармонична личност – определена в своята етнокултурна идентичност и открита за Диалога на културите.

Най-важното в езиковото обучение е ориентирането му към текста и чрез него към заниманията с езика като изразително-изобразително средство (за себеизразяване и разбиране на другия). Това се налага от полиезиковата и поликултурната ситуация в Републиката и от специфичните условия на функционирането на българския език в Република Молдова. При езиковото обучение следва да се съчетават системно-структурният и комуникативно-речевият принципи, които да намират приложение в разнообразните дейности за работа върху текста и при създаването на собствен текст от учениците. Принципно е спазването на интердисциплинарната връзка с литературното обучение (не само българска, но включително и по руска, румънска, универсална), като работата с художествения текст да е целенасочена към пълноценното използване на българския език за разкриване на богатите му изразни възможности, за обогатяване на индивидуалния речников запас на учениците и развитие на реалните им възможности да се себеизразяват с помощта на българското слово. Учебното съдържание е насочено преди всичко към получаването на знания за стилистичните особености на словоупотреба, за текстовите структури и развитие на навици за конструиране на текстове от различен стил в собствената писмена дейност, овладяване на книжовната форма на българския език чрез развитие на устната и писмена реч на учениците. Също така принципно е да се работи в тясна взаимовръзка не само с *Българската литература*, приобщаваща учениците чрез художествените творби към духовното богатство на българите, но и с *Историята, културата и традициите на българския народ*. Този предмет се преподава в рамките на 1 час седмично. Да се засили междупредметната връзка на *Българския език и литература* и други дисциплини от етнокултурния блок, включително и Музикално образование.

Важна е установката за тясната междупредметна връзка в етнокултурния блок дисциплини, а именно *Български език и литература* и *История, култура и традиции на българския народ*, защото именно образователната система е един от най-естествените механизми за хармонизиране на междуетническите отношения в условията на полиетничността и мултикултурализма на страната. Тези дисциплини взаимно си допълват възможностите да се възпроизвеждат ценностните модели на етносистемата в различните времена и епохи, да се постига българската етнопредстава за базовите ценности - за любов, семейство, деца, щастие, хармония; да се осмисля как авторът превръща индивида в личност, как е представена личността в единението ѝ с общността, какво е взаимодействието им в рамките на

националното и общочовешкото битие; да се транслира културния и емоционален опит на българския народ, неговия ментален свят; да се възпитава българин като патриот и съвестен гражданин на Република Молдова.

Съдържанието на предмета *История, култура и традиции на българския народ* е в тясно взаимодействие с всички дисциплини на хуманитарния и естетическия цикъл, но най-вече с литература. В часовете по българска литература учителят трябва да се базира върху темите, изучавани по *История, култура и традиции на народа* (за исторически личности и събития, например, Васил Левски, Христо Ботев, Паисий Хилендарски, Априлско въстание, Руско-турска война и др.). Междупредметните връзки трябва да се осъществяват систематично. Особено активно и ефективно се реализират тези връзки чрез **проектно базирано обучение**.

В процеса на самостоятелно търсене учениците придобиват компетенциите в основните области от съдържанието на предмета *История, култура и традиции на народа* (а това е информация за род и семейство, за празници с техните обичаи, ритуали и традиции; за народен календар, отразил народния светоглед; за етнографско пространство: село, двор, жилище; за родината – Буджак и Молдова и за прародината България; за фолклор, народни занаяти, ежедневиe; за история и модерност; и др.). Всички тези аспекти стават изключително добра и необходима основа за разбиране на българските литературни контексти, особено от възрожденския период. Запознавайки се с народното изкуство, учениците се учат на любов към живота, уважение към работата, сърдечна топлина, творческа дръзновеност, стремеж да утвърждават добротата, истината, красотата в живота.

Учителите трябва да планират проектите така, че да са фокусирани върху важни теми и компетентности от Курикулума по предметите. За учениците съдържанието трябва да изглежда значимо от гледна точка на собствения им живот и интереси. Всеки проект трябва да осигурява на учениците възможност за изграждане на компетенциите, необходими за XXI век, като критично мислене, умения за сътрудничество и общуване, творчество и иновации, които ще им послужат добре на работното място и в живота. Учител в среда на проектно-базирано обучение изрично възпитава и оценява тези умения и осигурява на учениците си възможност за самооценка.

Примерни теми за проекти

- Заедно можем повече;
- Нашите традиции и празници;
- Календар с празниците на различните етноси – българи/гагаузи/молдовци/украинци и др. в моето село;
- Домът за българина в Молдова *и др.*
- Книга на класа на тема: За българската душевност
- Скритите съкровища на Молдова (Проучване на малко популярни забележителности в Молдова);
- Кого гледат днес очите на хан Аспарух? (Създаване на класна книга с информация и снимкови материални за различни хора);

- Изготвяне на енциклопедия: Българският свят около нас;
- “Моята автобиография” с примерни раздели: Аз, Аз в училище; Моето семейство, Моите приятели, Моят град и моят квартал, Моят характер;
- Радио предаване на тема по интерес;
- Пътят на българина;
- Билките в родния край;
- Бележити личности и събития в родния край;
- Нашият училищен исторически музей;
- Историята – нашето безценно богатство;

Учебни планове

В съответствие с учебния план на Министерството на образованието, културата и изследването за 2021-2022 учебна година брой часове по предмета **Български език и литература** остава без изменения, като за всички училища с български контингент учещи се запазват по 3 часа седмично. Само в лицейските класове от хуманитарен профил за **Български език и литература** се отвеждат по 4 часа седмично, докато в класове с реален профил остават по 3 часа:

- за 1-4. клас (3 часа, интегриран курс)

- за 5 -7. клас (3 часа, интегриран курс), според Курикулума 2019

- за 8-9. клас (2 часа – език, 1 час – литература)

- за 10. -12. клас (4 часа, интегриран курс хуманитарен профил), според Курикулума 2019 (3 часа, интегриран курс реален профил), според Курикулума 2019.

Предмет **История, култура и традиции на българския народ** се преподава в рамките на 1 час седмично на български език от 1 до 9 клас. За начален етап е издаден учебник за 1.-2. клас. Този учебник може да се използва като помагало също така и в 3. и 4. клас. В отделни учебни заведения възможно е задълбочаване на етнокултурния компонент. За целта в училището се изработва индивидуален план, който се утвърждава в Министерството на образованието, културата и изследването.

Забележка. Ако в класа има деца със специални образователни потребности, учителят трябва да адаптира предметния курикулум в съответствие с индивидуалните особености на ученика и въз неговата основа да се изработи индивидуален учебен план (гледай: Образователный учебный план, Chişinău, 2012).

Учебно-методическо осигуряване

Препоръчват се следните учебници по български език и литература:

1. клас – И. Димитрова, Е. Дериволкова. Буквар «Светулка». Chişinău, “Ştiinţa” 2010.

1. клас – Е. Рацеева, Н. Червенков, Е. Дериволкова, М. Драганова «Моите корени» Учебник по история, култура и традиции на българския народ» 1.- 2. клас. Univers pedagogic. 2007.

2. клас – И. Димитрова, Е. Дериволкова. Български език за 2. клас. Chişinău, “Cartier” 2015.

2. клас – Е. Рацеева, Н. Червенков, Е. Дериволкова, М. Драганова «Моите корени» Учебник по история, култура и традиции на българския народ» 1. – 2. клас. Univers pedagogic. 2007.

3. клас–М. Натаина, Е. Дериволкова, Н. Кара, “Слънчева пътека» Читанка. Chişinău, Cartier, 2005.
3. клас – К. Демирева, Н. Кара, Н. Вълчева, М. Натаина, Е. Дериволкова. Български език за 3 клас. Chişinău, Cartier, 2016.
4. клас М. Натаина, Е. Дериволкова, Н. Кара. «Къщичка на детство златно». Читанка, 2005.
4. клас - К. Демирева, Н.Кара, Н. Вълчева. Български език за 4. клас. Chişinău, Cartier, 2017.
5. клас - К. Демирева, Н. Кара, Е. Рацеева, Л. Кавръкова, С.Никифорцева. Български език и литература, за 5. клас. - Chişinău, Cartier. 2020.
6. клас - К.Демирева, Е.Рацеева, Н.Кара, С.Никифорцева. Български език и литература за 6.клас. Chişinău, Cartier, 2020.
7. клас - Е. Рацеева, Н. Кара, К. Цанков. Български език и литература за 7. клас,. Chişinău, Cartier, 2012.
- 8.клас - Е.Рацеева, Н.Кара, К.Демирева. Български език и литература за 8.клас. Chişinău, Cartier, 2013.
9. клас - Е.Рацеева, Н.Кара, К.Демирева. Български език и литература за 9.клас. Chişinău, Cartier, 2016.
10. и 11. клас - Е.Рацеева, К.Демирева, Д.Йорданова, С.Никифорцева. Учебно помагало по Български език и литература. Chişinău, Cartier, 2016.
- 12.клас - К.Демирева, Е.Рацеева, Н.Кара, Д.Йорданова. Учебно помагало по Български език и литература. Chişinău, Cartier, 2016.

Учебниците, които се произдават след 2018 година, са съобразени с изискванията на курикулума. Но и учебниците, издадени преди реформата на курикулума, са построени на културологична основа, позволяват успешно да се реализират целите на курикулума. Могат да се използват и учебниците, издадени в Република България, обаче организацията на работата в лицейските класове трябва да се съобразява с насоките, представени в теоретичната част на курикулума и в издадените през 2007 година, 2010 и 2011 година гидове за учителя.

Стратегии за оценяване

Оценяването трябва да се разглежда като непрекъснат процес и да не се свежда само към поставяне на оценки. Функциите му се заключават не само в мотивацията на ученика, но и в констатацията, диагностиката на резултатите на ученика, прогностиката, оценяването на нивото на интелектуалните му способности и практически умения в края на даден цикъл на обучение. Оценяването трябва да носи възпитателен характер и да включва иновационните технологии: рейтинг, многоаспектно оценяване, само - и взаимнооценка.

В основата на оценките по български език и литература трябва да са поставени преди всичко комуникативната, етносоциокултурната и интеркултурната компетенции. Освен традиционните методи на оценяване (писмени, устни и практически задачи) в практиката на съвременния учител, работещ върху формиране на компетенциите, все повече трябва да навлизат такива методи на оценяване, като изследване, проекти, портфолио, оценъчни дидактични игри, тестиране.

Изисквания към оценяването:

- Обективност: сходни форми, еднакви критерии, без лично отношение.

- Етичност: зачитане на правата, достойнството и различността.
- Справедливост: всички трябва да имат равни възможности за успех.
- Прозрачност: кого, кога и как ще оценяват.
- Отговорност: да се отчита ефектът върху оценявания и институцията.
- Адекватност: изпитните форми да са адекватни на целите на оценяването.
- Своевременност: да се поддържа ефективна обратна връзка.
- Ефективност: оценяването да не отнема цялото време на учителя, а и на учениците.

С цел оптимизиране на процеса на адаптиране на учениците от 5. клас към новата система за оценяването им, през периода септември - октомври 2021 г.,

- 1.1 активността на учениците и училищните им резултати ще се оценяват без цифрова оценка, като се използват критерии, дескриптори, квалификативи;
- 1.2 учителите ще обяснят на учениците взаимовръзката между дескриптор и бележка, като по този начин ще подготвят учениците да разберат значението на бележките;
- 1.3 Учителите ще информират родителите за спецификата на новата система за оценяване на учениците от 5. клас и за значението на участието на семейството в преходния период.

Внимание! В пети клас ще се следват препоръките от миналата година относно оценяването на учениците, за да бъдат адаптирани към системата за оценяване и поставяне на бележки, използвани в гимназиалното училище, в съответствие с разпоредбите на параграфи 45, 46 от Положението за оценяване и оценяване въз основа на резултатите от обучението. (одобрено със заповед на МОКИ № 70 от 30 януари 2020 г.).

А именно: в пети клас няма да се дават оценки за формативното оценяване, като ролята на това оценяване е ръководство за ученика към напредък и успешно обучение. Единичните отговори в часа не са основание за оценка. Също така, през първия семестър препоръчваме да не се оценяват домашните с бележки от "1" до "4".

Ученикът ще бъде оценяван според оценката от сумативното оценяване, в края на всеки един учебен модул. Резултатите от оценяването ще спазват принципа на поверителност, като се съобщават на ученика и родителя, без да бъдат публично оповестявани. След като завършат сумативните оценявания, учителят задължително ще проведе урок на анализа на резултатите от оценяването, който ще включва два важни аспекта:

- анализ на резултатите, упражнения за коригиране на грешки, диференцирани обяснения;
- рефлексивна самооценка, която стимулира съзнателно, самостоятелно и фокусирано обучение към успеха на ученика.

Внимание! Препоръчва се:

В 5-ти клас оценките от "1" до "4", получени при сумативното оценяване, не се записват в училищния дневник. Учителят ще изработи план за възстановяване и ще извърши в рамките на максимум 1-2 седмици повторния тест, който ще има същата степен на

трудност. Освен това учениците, които са отсъствали, ще трябва задължително да направят теста за сумативното оценяване. В зависимост от контекста се определя датата на теста. Това ще бъде направено след уроците, във времето, договорено от учителя с отсъстващите ученици и / или тези, които са следвали плана за възстановяване. Оценката от повторното оценяване ще бъде записана в деня на тестирането със строга спецификация в раздел „Бележки“ на училищния дневник.

В Република Молдова се провежда външно финално сумативно оценяване по предмета *Български език и литература* в края на лицейската степен – в рамките на изпита по бакалавриата и в края на началната степен – в рамките на финалното национално тестиране в 4 клас.

На републиканско ниво в края на учебната година (втората половина на месец май) ще се проведе външно оценяване във форма на контролна работа/тест в 9. клас. Получените бележки на учениците ще се отразяват в дневника като текуща бележка. През декември месец, в края на първия семестър, на учениците ще се даде тест за трениране. Резултатите ще се анализират заедно с учениците, без да се слагат бележките в дневника.

II. Мероприятия по консолидация и възстановяване на съдържанието на Курикулума по *Български език и литература*, изучавани в периода на дистанционното обучение през 2 срок/семестър на 2020-2021 година

Един от сериозните специфични аспекти на учебния процес през 2021-2022 учебна година е **организацията на повторение на учебния материал** от времето на карантина и **възстановяване на евентуалните пропуски** от периода на дистанционното обучение през 2 срок/семестър на 2020-2021 година. Ще се наложат следните моменти:

1. **Задължителното първоначално (входно) оценяване** на учениците. Във всички класове то ще се провежда след първите 2-4 урока. Входното оценяване ще включва елементи, формулирани на познавателни нива, по темите, изучавани в периода от периода на дистанционното обучение през 2 срок/семестър на 2020-2021 година в контекста на пандемията COVID-19. Въз основа на резултатите, получени от учениците при първоначалното оценяване, учителят заедно с учениците ще разработи план за консолидация или план за отработка, в зависимост от нуждите и проблемите, с цел да се ликвидират и се дороботят някои „пропуски“, идентифицирани в знанията на учениците.

2. Дългосрочната учебна програма (календарно-тематическото палниране) за 2021-2022 учебна година трябва да бъде разработена по семестри. Задължително дългосрочният план трябва да включва план за отработка или план за възстановяване на обучението, разработен след първоначалното оценяване и определяне на нивото на знанията на всеки ученик. Планът за възстановяване/ практика /отработка на предмета трябва да се разработи върху единиците на компетенциите, въз основа на единици на съдържанието в съответствие с Курикулума по *Български език и литература* и с посочване на броя часове, необходими за изучаване на темата/съдържанието/модула.

3. **В класния дневник** на страницата на всеки предмет в раздел „Бележки“ (вдясно) ще се

посочи «В» - възстановяване на учебния предмет въз основа на Календарно-тематическото планиране. Учителят по български език и литература е задължен да направи самостоятелен анализ на количествения състав на изучените теми в периода на дистанционното обучение през 2 срок/семестър на 2020-2021 година, както и на качеството на усвояването и нивото на формираните компетенции.

През **втората седмица** на учебната 2021-2022 година ще бъде подготвена от учителя и реализирана контролна работа за входно ниво (за всеки клас в зависимост от тематичното съдържание), която ще включва както езикови въпроси, така и литературни.

Предварително (в края на август) учителят ще си е подготвил **календарно-тематическото разпределение** по всеки клас, което след «входното ниво» ще се коректира от учителя, като се отчетат резултатите от качеството на усвояения материал, изучаван в периода на дистанционното обучение през 2 срок/семестър на 2020-2021 година. Учителят сам определя инструментите за оценяване, самостоятелно взема решение за материала, който следва да бъде оценен с оглед на личния опит и традиционно ключевите и възлови езикови и литературни теми, които са подредени нататък.

По време на корекцията на календарно-тематическото планиране в последното ще започне с една **допълнителна табличка** на тематичното съдържание с название «Теми за възстановяване», като се разпредели и времето за повтаряне/възстановяване на материала. Учителят има право в рамките на определено от самия него време (2-3 седмици/1-1,5 месец) да реализира «пропуските».

След това в календарно-тематическото планиране ще следва **основната таблица** с разпределението на материала от съответния клас, като се стига времето разпределение по всяка тема, за да се успее да се реализира Курикулума по съответния клас. Преразпределянето може да засегне само периода на първи срок (семестър) на обучението, но може да се разпредели в периода на цялата учебна година (по преценка на учителя, в зависимост от резултатите на всеки отделен клас, въз основа на предстоящия тематичен обем и т.н.)

До края на 2021-2022 учебна година преразпределения календарно-тематичен план ще бъде реализиран в пълния му обем. Учителят ще е готов да реализира програмата както в условията на дистанционно обучение, така и в условията на останалите 6 модели на обучението, едната от която ще бъде избрана във всяко учебно заведение.

Ш. Дистанционно обучение по *Български език и литература*: начини на ефективна организация на образователния процес

Условията на пандемията наложиха като необходимост учителят да е готов към работата в дистанционния режим.

Дистанционен урок това е форма на организиране на урок на дистанция, провеждан в определен период от време, в който учителят ръководи индивидуалните и групови дейности на учениците за създаване на собствен образователен продукт, като целта на учениците е овладяването на основите на изучавания материал, образованието и развитието на творческите способности. (*Е. В. Харунжаева*)

В зависимост от техническите възможности има два начина за провеждане на дистанционно обучение:

1. Класове, използващи кейс-технологии (технологии за прехвърляне на учебни материали на хартия и електронни носители), в които е достатъчно програмите, установени на компютъра, да могат да обработват информацията, предоставена от учителя. Ученикът трябва да бъде снабден с имейл и собствен електронен адрес.

2. Онлайн часове в Интернет, където комуникациите се използват постоянно. Ученикът трябва да има безплатен достъп до Интернет, да има собствен имейл адрес. Работата от разстояние може да се извърши по един от двата начина или да се използва комбинация от двата. При формиране на образователен материал се препоръчва да се използват съществуващи интерактивни материали, а при тяхно отсъствие самостоятелно да се създават учебни материали, като се използва мултимедийно представяне на образователна информация.

Структурата на материала трябва да включва следните компоненти на съдържанието:

- ✓ учебни материали, включително необходими илюстрации;
- ✓ инструкции за овладяването му;
- ✓ въпроси и тренировъчни задания;
- ✓ контролни задания и обяснения за тяхното изпълнение.

За успешното усвояване на учениците български език и литература в дистанционен формат е важно да се придръжате към следните препоръки:

1. да се улесни представянето на нов материал, прехвърляйки акцента от традиционното преподаване към независимото усвояване на непозната досега информация от учениците;

2. да се предложи на учениците алгоритъм на действия, методи и техники за овладяване на нов материал, базиран на логиката на изучаваната тема;

3. да се изберат 1-2 отдалечени инструмента (например web услуги, платформи и приложения: Zoom, Meet, Google Sites, Google Classroom, Studii.md и др.), които позволяват да се задейства максимален брой ученици и допринасят за успешното усвояване на учебния материал;

4. като ефективно допълнително методическо помагало за използване на нов електронен образователен ресурс – цифровата библиотека [Educatieonline.md](http://www.educatieonline.md/) (<http://www.educatieonline.md/>), създадена в Република Молдова и насочена към разширяване на възможностите на учителя в рамките на дистанционното обучение. Целта на проекта е да се въведе образователна онлайн платформа, която осигурява безплатен и неограничен достъп до уроците на водещите учители в Молдова. Уроците се разработват въз основа на изискванията на учебната програма. Отворените образователни материали се качват в платформата (цифрови помагала, презентации и упражнения);

5. да се използват активно методи и техники за интерактивно обучение за различни образователни процеси, за мотивация на учениците и за постигане на успех: изследователски проекти, съвместни презентации, екскурзии на разстояние, хроники; електронни колажи, списания; концептуални карти и др .;

6. да се използват електронни учебници, за да се подсилят това, което учениците са научили в предишния клас (линк: ctice.gov.md / [manuale-scolare /](http://manuale-scolare.ro/));

7. да се дозира домашната работа в съответствие с Инструкцията за мениджмент на домашната работа;

8. да се организира проверката на домашните задачи на учениците в електронна форма чрез електронна поща или специални услуги и на хартиен носител, ако те не разполагат с електронни ресурси;

2. да не се замества ежедневиия контрол върху изпълнението на учебните задачи от учениците с оценяване - формативно (без бележка или само с добри бележки за училищните продукти) и сумативно;

3. да се извършва обобщаваща оценка в края на изучаването на образователния раздел / модул и оценката на резултатите от обучението в съответствие с Методиката, разработена от МОКИ РМ (заповед № 70 от 30 януари 2020 г.; линк:

https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordin_modificare_regulament_evaluare.pdf).

Как да се подготви дистанционен урок

1. Определете задължителния минимум на материала, който трябва да имате време, за да разберете по време на урока, и допълнителния обем, който може да бъде изпълнен факултативно, ако е възможно.

2. Изберете 1-2 дистанционни инструмента (web услуги, платформи и приложения).

3. Помислете за редуването на активността на учениците, например:

- ✓ до 10 минути - представяне на материала;
- ✓ 10-15 минути - самостоятелна работа на учениците;
- ✓ 3-4 минути - гледане на обучаващо видео;
- ✓ 5 минути - включване на интерактивни въпроси за ученици и др.

4. Определете адекватни времеви рамки за учениците за изпълнение на задачите (в рамките на един час, на ден, за следващия урок, в рамките на седмица и т.н.).

5. Помислете какъв ще е контролът и оценката.

Изборът на един или друг електронен инструмент трябва да се определя от следните изисквания: детето не трябва да се уморява (което означава, че редовно трябва да се редуват различни дейности), индивидуален стил на усвояване на учебния материал (той трябва да се дава дозирано, с изобилие от илюстрации и примери за анализ). В допълнение, важен компонент е емоционално-психологическият фон на урока: изключителна позитивност, доброжелателност, мотивация за придобиване на знания, необходима корекция в обучението.

Основната характеристика на подготовката и провеждането на дистанционни уроци е **задължителното визуализиране на справочния и дидактическият материал**. Това означава, че учителят трябва да мисли как да произведе, например, синтактичен анализ на изречението при липса на необходимите средства в текстовите редактори. И тук **графичните редактори** идват на помощ.

Средствата за дистанционно обучение по български език и литература са:

- *учебникът*, утвърден от МОКИ, като водещ при получаване на основно общо образование,

- *работните тетрадки*, традиционни за уроците по български език и литература, броят на които обаче може да бъде намален поради факта, че те трябва да бъдат сканирани и изпратени

за проверка на учителя, вместо да бъдат предадени,

- *електронните тетрадки*, където може да се извърши домашната работа (инструменти на Google Диск),
- *общообразователна електронна учебна среда*,
- *средства на Интернет* (аудио - и видеоресурси, дигитални образователни ресурси, средства за Google Диск, електронни библиотеки и речници и т.н.).

В условията на дистанционното общуване на учителя и ученика поради значително намаляване на учебното време в системата на общоприетите методи на обучение особена роля придобиват **методи** за активна работа, самообучение, за контрол на усвояване на знания. Методът на проектите осигурява значителни възможности, като отчита интересите на детето и изпълнява определени образователни задачи.

Формите на обучението по български език и литература се различават от другите дисциплини само по конкретна реализация (например, учениците могат да създадат видеоклипове с рецитиране на избраното стихотворение). За дистанционните часове по *Български език и литература*, а също така по *История, култура и традиции на българския народ* се препоръчва да се използват приоритетно възможностите на проектно-базираното обучение, като се включват филми, музикални файлове, презентации, виртуални музеи, галерии и др.

Препоръки – учителите да не залагат само на нови знания, но и на уроци за упражнения и затвърждаване на материала. Също така преподавателите трябва да си водят бележки за работата и за напредъка на учениците, а при необходимост да предоставят обратна връзка на родителите.

Методическите особености на преподаване на *Български език и литература* се дължат на индивидуални образователни възможности и потребности на учениците, компетентност на учителите в областта на постоянно развиващите се ИТ-технологии, а също и на качеството на техническото състояние на връзката. Самите ресурси на дисциплините, като фантазията на децата, са неограничени.

Предлагаме информация за популярни платформи, които могат да ви помогнат както да организирате процеса на дистанционно обучение, така и да общувате с колеги и родители по-ефективно.

G Suite (Gmail, Drive, Hangouts Meet, Calendar, Groups)

Gmail: електронната поща на Гугъл; регистрацията е безплатна и ви дава достъп до всички приложения, описани по-долу. (Обучение на тема “Как да използваме Gmail”).

<https://www.youtube.com/watch?v=RXpIMvjxemY&list=PLr6ylTWi8J94rd0dqxKEiIXHhLCbNQLVr&index=2&t=0s>

Hangouts Meet: приложението на Гугъл за видеоконферентна връзка; необходимо е всеки потребител да има профил в Google.

Calendar: онлайн календар на Гугъл; позволява да организирате личния си график и да изпращате покани за срещи и събития на индивидуални потребители или групи от контакти (Groups). С помощта на Google Hangouts всяка покана генерира автоматично специален линк към виртуална стая за видеоконферентна връзка.

(Обучение на тема “Как да използваме Google Календар”).

<https://www.youtube.com/watch?v=RXpIMvjxemY&list=PLr6ylTWi8J94rd0dqxKEiIXHhLCbNQLVr&index=2&t=0s>

Google Drive: услуга за организация, съхранение и обработване на файлове в интернет, която ви позволява да създавате текстови документи (Docs), екселски таблици (Sheets), презентации (Slides), анкети, които могат да се използват за дистанционно провеждане на контролни или класни работи, формуляри за събиране на обратна връзка, викторини и анкети (Forms), рисунки (Drawings), уеб сайтове, блогове и много други. Можете да организирате файловете в папки, да ги споделяте и да работите съвместно по тях с колеги, родители или ученици. (Обучение на тема “Как да използваме Google Drive”).

<https://www.youtube.com/watch?v=dZlqysK7zdE&list=PLr6ylTWi8J96begEpQgzNKzjVm4JXlzMC&index=2&t=0s>

Groups: удобен начин за организация на контактите в групи с цел по-ефективна комуникация.

Пример: Ако изпращате имейл или покана през Гугъл календар до цял клас, можете да организирате имейл адресите на учениците в обща група 10a.klas@gmail.com, вместо да копирате 25 индивидуални имейл адреса в полето за получател.

Google Classroom - Класната стая на Google

Classroom: виртуалната класна стая на Гугъл. Това е услуга, която предоставя споделено пространство на учители, ученици и родители за видеоконферентна връзка, обмен на файлове, важни съобщения, информация и др.

Учителят се регистрира, като открие своя страница за всеки клас отделно. Споделяйки кода, той дава достъп на всички ученици към всичката информация с тази класна стая.

В раздела ЗАДАНИЯ учителят може да публикува различен по форма и обем материал – и презентации, и с препратки на видео-ресурси, и линкове на художествена литература, и игрални филмове и тестови работи във формат PDF и много друго. Както и видео-записът на собствен урок. Всеки прекачен от учителя материал има свой знак за разпознаване за удобство както на учителя, така и за учениците:

Платформата съдържа самоподреждащ се бележник с бележки и с напомняне за сроковете на извършването. Бележникът предоставя и възможност на многократно преглеждане на записките и коментариите на учителя по време на проверката, за да се извърши качествено работата върху грешките.

По време на проверката учителят коментира някои моменти, после проверената работа се връща обратно на ученика, който има възможност да се запознае с тях.

Дадената платформа позволява да се работи и с документи във формат PDF, в които също е възможна вътрешна коментирана от учителя работа: може да се предложи и речникова работа върху непознат текст, могат да бъдат вмъкнати в отделни «изплаващи прозорчета» цели граматически правила или конкретни примери и много друго:

Дадената платформа събира в себе си всичко, което може да бъде в рамките на един традиционен урок по *Български език и литература*, което в комбинация на видео-конференция в ZOOM позволява максимално близко да осъществи учебно-възпитателния процес и да го реализира в 100% обем.

Други приложения за видео уроци и презентации

Zoom – не изисква регистрация от всички потребители. Има възможности за ползване на

безплатен профил с определени ограничения.

Възможност за видеоконферентна връзка с до 100 души;

Срещите могат да се записват с цел повторно гледане или споделяне с участници, които не са присъствали по време на записа;

Участниците могат да бъдат разделяни в по-малки групи в рамките на сесията;

При разглеждане на презентации, решаване на задачи, четене на откъс от текст и пр. можете да споделяте екрана си с участниците, така че те да виждат слайдовете, които коментирате или заданието, върху което трябва да работят;

Възможност за групов или индивидуален чат.

Facebook & Messenger – Изисква безплатна регистрация, но е популярна социална медия, която повечето учители, родители и ученици вероятно вече използват активно.

Функцията **Facebook Live** ви позволява да излъчвате видео съдържание на живо. Ако към момента, това е най-бързият, лесен и удобен вариант за вас да достигнете учениците си, имайте предвид, че е добра идея да обедините учениците в групи по класове и да излъчвате видео на живо във всяка група. Facebook Live позволява на зрителите да коментират видеото в реално време. След приключване на видеото то се запазва на стената, може да бъде гледано отново или да се сподели в лично съобщение, групов чат в друга група във Facebook и т.н.

Функцията **Facebook Groups** позволява създаването на групи. Ако работите с по-големи ученици, които вече използват Facebook, можете да ги групирате по класове. Дори ако не всички са в списъка ви с приятели, можете да ги помолите сами да се добавят в групата на класа. Ако работите с по-малки ученици, можете да създадете групи за родителите им и да комуникирате с тях бързо и лесно.

Facebook Messenger позволява да изпращате лични съобщения, да организирате контактите си в групови чатове и да провеждате видео разговори с до 50 души едновременно.

Viber – компанията е създала наръчник за учители в контекста на дистанционното обучение. Най-лесният начин за учителите да използват Viber за дистанционно обучение е чрез т.нар. Viber Общности. В ръководството ще откриете информация за:

Създаване и управление на Общност за класа;

Споделяне на видео урок и използване на видеа от образователни платформи или YouTube;

Споделяне на съдържание на урока

Наръчник за учители https://zaednovchas.bg/wp-content/uploads/2020/03/BG_Remote-education-on-Viber-guide_1584452613-1.pdf

Loom – Можете да направите безплатна регистрация за училища и образователни институции.

Онлайн платформа за записване на видеа;

Има възможност за записване на екран. Това е особено подходящо при записване на уроци, които след това да споделяте с учениците си и с техните родители;

Записаните видеа са достъпни директно в Loom, можете да ги организирате и в папки;

Имате възможност да свалите видеата от платформата, да ги използвате офлайн или да ги качвате в групи платформи като YouTube.

Canva– Можете да направите безплатна регистрация

Лесна онлайн базирана платформа за различни визуализации и обработка на изображения; Има голям набор от готови темплейти, които лесно се обработват и пригаждат за различни цели;

Възможност за създаване на екипни профили и споделяне на файлове с повече хора; Общност от учители, които ползват Канва и споделяне на идеи.

Ресурси по учебно съдържание от 1. до 12. клас

В платформата **преподаваме.bg** (<https://prepodavame.bg/>) ще откриете ценни ресурси за това как да развивате умения на XI век у учениците.

Издателствата “Просвета” (<https://www.prosveta.bg/uchim>) и **Klett** (<https://klett.bg/>) предоставят свободен достъп до учебници и електронни ресурси.

Платформата **Уча.се** предлага видео уроци по всички учебни предмети. Ще подчертаем интерактивния характер на уроците и сполучливото разпределение на времето между обяснение на новия материал (до 10 минути) и тестови задачи за затвърдяването.

В **Читанка** (<https://chitanka.info/>) е представена богата колекция от класически литературни произведения, които могат да се четат онлайн или да бъдат сваляни безплатно.

С цел създаване на активна среда за взаимопомощ, подкрепа и сътрудничество между учителите и училищата чрез споделяне на опит, практики, електронни ресурси, консултации за работа в електронна среда и др. е създадена Национална електронна библиотека на учителите /Хранилище за електронно съдържание/, където учителите публикуват обучителни и изпитни материали. <https://e-learn.mon.bg/> . Отделни видеоклипове също са достъпен и лесен за използване ресурс, който може да бъде намерен на сайта на Центъра за безопасен интернет: <https://www.safenet.bg/bg/materiali#%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BE>

Ресурси по учебно съдържание за начална степен

В **Kahoot** (<https://kahoot.com/schools-u/>) има много готови ресурси, които могат да се използват предимно от учители по английски език, но има ресурси и за ученици в начален етап. Изисква се безплатна регистрация.

Крокотак (<http://krokotak.com/bg/>) предлага свободен достъп до множество творчески проекти, идеи за образователни дейности и игри, които развиват фината моторика на децата и др.

Алла НИКИТЧЕНКО, доктор, главен консултант
в Министерството на образованието и изследванията

Елена РАЦЕЕВА, доктор, доцент
в Тараклийския държавен университет «Григорий Цамблак».

Надежда ГАЙДАРЖИ, доктор, учител висша дидактическа степен,
теоретически лицей «Михаил Губогло», м. Чадър Лунга.

Наталия АРТЪОМИНА, учител I дидактическа степен,
теоретически лицей «Иван Вазов», гр. Тараклия.